

Fund af nye og sjældne svirrefluer på Færøerne (2000-2008) (Diptera: Syrphidae)

Jens-Kjeld Jensen

Jensen, J.K.: Records of new and rare hoverflies on the Faroe Islands (2000-2008).

Ent. Meddr 77: 3-7. Copenhagen, Denmark 2009. ISSN 0013-8815.

Eristalis pertinax has been recorded as a new species for the Faroe Islands, where it has spread rapidly and established breeding populations with great success. Two previously recorded species, *Sphaerophoria fatarum* and *Syrirta pipiens*, also seem to have established at least small breeding populations. Some new records of rare migrants *Xanthandrus comtus*, *Scaeva pyrastris*, *Scaeva selenitica* and *Eristalis tenax* are discussed. Until now the number of known species of Syrphidae from the Faroes is 28, all included on an updated checklist.

Jens-Kjeld Jensen, Í Geilini 37, FO-270 Nólsoy, Faroe Islands.
E-mail: www.jenskjeld.info

Indledning

Færøerne er meget isoleret beliggende i det nordvestlige Atlanterhav med ca. 300 km til den nærmeste nabo, Shetlandsøerne. Kendskabet til svirrefluefaunaen er ret godt, ikke mindst p.g.a. ret omfattende indsamlinger i perioden 1992-1999, hvor i alt 27 svirrefluearter blev registreret (Jensen, 2001). Det er velkendt, at en del arter af svirrefluer kan trække over store afstande i betydelige mængder (Torp, 1994) og at de kommer helt til Færøerne er ikke usædvanligt (Jensen, 2001a). Antallet af insekterarter på Færøerne øges fortsat og vistnok i et hurtigere tempo nu end førhen. Her kan nævnes *Paravespula vulgaris* (Almindelig Gede-hams/Vespa), som først blev observeret i Tórshavn i 1999, hvor arten i dag er en plage (Jensen & Bloch, 2001). *Acleris comariana* (Jordbærvikler/Jarðberjavevjari), som blev fundet første gang i 1993, er nu almindelig over hele Færøerne (Jensen & Sivertsen, 2007). Siden 2003 er også en ny svirreflueart, *Eristalis pertinax* (Gulfodet Dyndflue/Fótgul bressa), blevet registreret, og den er siden – i lighed med *Syrirta pipiens* (Kompost-Svirreflue/Pípúbressa) – konstateret ynglende for første gang på Færøerne. Meget tyder på, at også *Sphaerophoria fatarum* (Pile-Kuglebærerflue/Lyngbressa) har en ynglende bestand.

Materiale og metoder

Kun de svirrefluearter, der optræder som sjældne migranter, eller i løbet af de sidste ni år (2000-2008) har fået ændret status, er anført i denne fundoversigt. Registreringen af svirrefluerne drejer sig om bifangster ved ketchereftersøgning af spyfluer og sommerfugle, samt mere intensive indsamlinger på dage med deciderede insektræk på Færøerne. Foruden de videnskabelige navne er også danske navne fra Torp (1994) og færøske navne fra Jensen (2001) benyttet i teksten. Hvor ikke andet er nævnt, er materialet sat på nål og bestemt ud fra Stubbs og Falk (1983) og Stubbs (1996). Tore Randulff Nielsen, Sandnes,

Fig. 1. *S. pyrastris*, en sjælden migrant suger nektar på Strand-Kamille, Nólsoy 5.vii.2008. Foto: Hans Eli Sivertsen.

har kontrolleret belægseksemplarerne. Hvor ikke andet er nævnt, opbevares de omtalte eksemplarer på Føroya Náttúrugripasavn eller i forfatterens private studiesamling.

Fundoversigt 2000-2008 for nye og sjældne svirrefluer på Færøerne

Xanthandrus comtus (Harris, 1780) (Gulhannet Svirreflue/Vejjarasveima)
Nólsoy, 12 eks. 28.ix.2000 (J-K.J.).

Scaeva pyrastris (Linnaeus, 1758) (Hvidpletet Agersvirreflue/Neistabressa)
Nólsoy, 31 eks. (Fig. 1) 5.vii.2008 (J-K.J.); Tórshavn, Streymoy 1 eks. (foto) 5.vii.2008 (Pól Jespersen).

Scaeva selenitica (Meigen, 1822) (Gulpletet Agersvirreflue/Kommabressa)
Nólsoy, 7 eks. 28.ix.2000 (J-K.J.); 1 eks. 7.vi.2002 (J-K.J.); 1 eks. 12.vi.2002 (Bernhild Lindenskov); Trøllanes, Kalsoy 1 eks. vi.2002 (Páll Østerø); Tórshavn, Streymoy 1 eks. 6.viii.2003 (J-K.J.); Nólsoy, 1 eks. 26.vi.2006 (Jákup av Skarði).

Sphaerophoria fatarum Goeldlin, 1989 (Pile-Kuglebærerflue/Lyngbressa)
Prestáin, Viðareiði, Viðoy, 2 ♂♂ og 4 ♀♀ 30.vi.2006, i et lille område med lyng, men disse 6 eks. blev desværre ædt af boglus og findes ikke mere (J-K.J.); 2 ♂♂ 15.iv.2008, på samme lokalitet som i 2006 (J-K.J.).

Eristalis tenax (Linnaeus, 1758) (Droneflue/Surrubressa)
Viðareiði, Viðoy, 1 eks. 9.ix.2003 (Nils Jákup Absalonsen).

Fig. 2. Lokaliteten på Viðoy, hvor *Sphaerophoria fatarum* er fundet. Foto: Marita Gulkleff.

Eristalis pertinax (Scopoli, 1763) (Gulfodet Dyndflue/Fótgul bressa)

Kun de første fund for nogle øer er anført i denne oversigt, da arten siden de første fund på Færøerne hurtigt er blevet talrig mange steder.

Tórshavn, Streymoy, i stort antal 6.viii.2003 (J-K.J.); Nólsoy, 1 eks. 22.viii.2003 (J-K.J.); Sandur, Sandoy, 1 eks. 22.v.2004 (Hanna Joensen); Elduvík, Eysturoy, 1 eks. 18.viii.2004 (Hans Eli Sivertsen); Sørvágur, Vágoy, i ringe antal 00.viii.2005 (Rødmund á Kelduni); Klaksvík, Borðoy, 1 eks. 30.vi.2006 (J-K.J.); Trongisvágur, Suðuroy, i stort antal 13.viii.2008 (Turið Vestergaard).

Syrilla pipiens (Linnaeus, 1758) (Kompost-Svirreflue/Pípubressa)

Sandur, Sandoy, i ringe antal 17-21.viii.2004 (Hanna Joensen); 1 eks. 8.vii.2007 (Hanna Joensen); 2 eks. 26.vii.2008 (Hanna Joensen); Dalur, Sandoy, 1 eks. 11.viii.2006 (J-K.J.); 5 eks. 19.vii.2007 (J-K.J.).

Diskussion

Xanthandrus comtus (Gulhannet Svirreflue/Vevjarasveima) kendes kun fra et tidligere fund 22.ix.1998 (Jensen, 2001) og udmærker sig ved, at de næste 12 eksemplarer blev registreret 28.ix.2000 (Jensen, 2001a). Et lignende forhold gælder *Scaeva pyrastris* (Hvidpletlet Agersvirreflue/Neistabressa), hvor det første fund er fra 23.viii.1994 (Jensen, 2001), mens de næste 32 registreringer er fra 5.vii.2008. Selv om der blev ledt efter *S. pyrastris* de følgende dage, blev ingen observeret. På invasionsdagen 5.vii.2008 indeholdt trækket foruden *S. pyrastris* et meget stort antal *Eupoedes corollae* (Marksvirreflue/Reðurbressa), en hel del *Episyrphus balteatus* (Dobbeltbåndet Svirreflue/Tvírandabressa) og nogle

få *Syrphus vitripennis* (Lille Havesvirreflue/Sunnanbressa). *Scaeva selenitica* (Gulpletet Agersvirreflue/Kommabressa) var hidtil kendt i to eksemplarer fra 19-20.ix.1996. Nu kendes i alt 14 eksemplarer, men arten må stadig betragtes som en sjælden migrant på Færøerne. *Sphaerophoria fatarum* (Pile-Kuglebærerflue/Lyngbressa) er blevet eftersøgt mange gange på sit første findested ved Toftavatn på Eysturoy, hvor 2 ♂♂ og 1 ♀ blev fanget i 1992 (Jensen, 2001), men det er ikke lykkedes at genfinde arten der. Da *S. fatarum* imidlertid nu er fundet både i 2006 og 2008 på præcis samme område på Viðoy (Fig. 2), tyder meget på, at der her opretholdes en lille bestand af arten. *Eristalis tenax* (Droneflue/Surrubressa) må betragtes som en meget sjælden gæst, med i alt kun to fund, hvor det første er fra Nólsoy 20.ix.1996 (Jensen, 2001). *Eristalis pertinax* (Gulfodet Dyndflue/Fótgulbressa) har hidtil ikke været kendt fra Færøerne, men siden 2003 (Jensen, 2004) er arten blevet den mest almindelige, større svirreflue på de fleste øer. Om det har haft en negativ indvirkning på de hidtil forekommende arter – i så fald formentlig især de øvrige *Eristalis* (Dyndfluer/Bressar) samt *Helophilus* (Sumpsvirrefluer/Bressar) – er uvist. Registrering af især *E. tenax* vil i hvert fald fremover kræve større opmærksomhed, da den meget lignende *E. pertinax* nu findes i et meget stort antal overalt. *Syritta pipiens* (Kompost-Svirreflue/Pípubressa) blev fanget første gang i Trongisvágur, Suðuroy i 1915 (Lyneborg, 1968). Jeg har ved flere lejligheder siden 1992 forgæves eftersøgt arten i dette område. Men fra Sandoy er nu i alt 13 eksemplarer indsamlet (samt flere observationer) siden 2004, hvilket tyder på, at der for tiden findes i hvert fald én mindre færøsk bestand af *S. pipiens*. Færøernes svirrefluefauna består nu antagelig af 20 ynglende arter. Herudover kendes tre migrerende arter (*E. corollae*, *M. auricollis*, *E. balteatus*), som jævnligt får en generation på vingerne, samt fem arter (*X. comtus*, *S. vitripennis*, *S. pyrastris*, *S. selenitica*, *E. tenax*), der hidtil kun er kendt som sydfra indflyvende migranter. I alt 28 arter, samt en afvigende form af *Melanostoma* sp. (Græssvirreflue), som trænger til nærmere studium, kendes nu fra Færøerne. Selv om der ikke har været en koordineret og systematisk indsamling på Færøerne i de sidste ni år, har der således alligevel været tilstrækkelig opmærksomhed på svirrefluernes yngle- og migrationsforhold til, at en række vigtige forhold er blevet afdækket.

Checkliste over svirrefluer kendt fra Færøerne pr. 31.xii.2008

Xanthandrus comtus (Harris, 1780) Veyjarasveima/Gulhannet Svirreflue
Melanostoma mellinum (Linnaeus, 1758) –/Alm. Græssvirreflue
Melanostoma scalare (Fabricius, 1794) –/Lang Græssvirreflue
Melanostoma sp. Schiner, 1860 –/Græssvirrefluer
Platycheirus clypeatus (Meigen, 1822) Skjaldsveima/Skjold-Bredfodsflue
Platycheirus cyaneus (Müller, 1764) Blásveima/Sortblå Bredfodsflue
Platycheirus manicatus (Meigen, 1822) Trantsveima/Mat Bredfodsflue
Platycheirus occultus Goeldlin, Maibaach & Speight, 1990 Huldusveima/Sløret Bredfodsflue
Platycheirus podagratus (Zetterstedt, 1838) Norðsveima/Lang Bredfodsflue
Platycheirus ramsarensis Goeldlin, Maibach & Speight, 1990 Skorusveima/–
Platycheirus scutatus (Meigen, 1822) Klingrusveima/Storpletet Bredfodsflue
Syrphus torvus Osten Sacken, 1875 Stapabressa/Havesvirreflue
Syrphus vitripennis Meigen, 1822 Sunnanbressa/Lille Havesvirreflue
Eupeodes corollae (Fabricius, 1794) Reðurbressa/Marksvirreflue
Scaeva pyrastris (Linnaeus, 1758) Neistabressa/Hvidpletet Agersvirreflue

Scaeva selenitica (Meigen, 1822) Kommabressa/Gulpletet Agersvirreflue
Meliscaeva auricollis (Meigen, 1822) Ferðabressa/Trapez-Svirreflue
Episyrphus balteatus (De Geer, 1776) Tvírandabressa/Dobbeltbåndet Svirreflue
Sphaerophoria fatarum Goeldlin, 1989 Lyngbressa/Pile-Kuglebærerflue
Sericomyia lappona (Linnaeus, 1758) Sóljubressa/Tidlig Silkesvirreflue
Neoascia tenur (Harris, 1780) Ósabressa/Sump-Køllesvirreflue
Lejogaster metallina (Fabricius, 1777) Mámbressa/Sort Metalsvirreflue
Helophilus pendulus (Linnaeus, 1758) Tikarabressa/Nordlig Sumpsvirreflue
Eristalis abusivus Collin, 1931 Fenbressa/Lille Dyndflue
Eristalis arbustorum (Linnaeus, 1758) Mýribressa/Alm. Dyndflue
Eristalis intricaria (Linnaeus, 1758) Loðbressa/Håret Dyndflue
Eristalis tenax (Linnaeus, 1758) Surrubressa/Droneflue
Eristalis pertinax (Scopoli, 1763) Fótgul bressa/Gulfodet Dyndflue
Syrirta pipiens (Linnaeus, 1758) Pípubressa/Kompost-Svirreflue

Tak

Tak til Tore Randulff Nielsen, Sandnes, Norge for kontrol af belægseksemplarer. Janus Hansen og de to reviewer Søren Tolsgaard og anonym takkes for værdifulde kommentar til manuskriptet. Pól Jespersen for tilsendt foto, Hanna Joensen, Rodmund á Kelduni, Hans Eli Sivertsen og Turið Vestergaard for tilsendte svirrefluer.

Litteratur

- Lyneborg, L., 1968. Diptera brachycera et cyclorrhapha. In: Spärck, R.† and Tuxen, S.L. (eds.). 1928-1971. *The Zoology of the Faroes* II (II) 42a: 1-79.
 Jensen, J-K., 2001. Faroese Hoverflies (Diptera: Syrphidae): Checklist to the Year 2000. *Fróðskaparrit*, 48: 125-133.
 Jensen, J-K., 2001a. An invasion of migrating insects (Syrphidae and Lepidoptera) on the Faroe Islands in September 2000. *Norwegian Journal of Entomology* 48: 263-267.
 Jensen, J-K., 2004. *Eristalis pertinax* new for the Faroe Islands. *Hoverfly Newsletter* 37. *Bulletin of the Dipterists Forum* 58: 9.
 Jensen, J-K. & D. Bloch, 2001. Vespur. *Fróði* 7, (1): 4-7.
 Jensen, J-K. & H. E. Sivertsen, 2007. Nye og sjældne fund af sommerfugle på Færøerne 2005-2006. *Lepidoptera* IX, (3): 96-102.
 Stubbs, A. E. & S. J. Falk, 1983. *British Hoverflies*. An illustrated identification guide. British Entomological & Natural History Society: 253 pp.
 Stubbs, A. E., 1996. *British Hoverflies Second Supplement*. British Entomological and Natural History Society: 55 pp.
 Torp, E., 1994. Danmarks Svirrefluer (Diptera: Syrphidae). *Danmarks Dyreliv* 6. Apollo Books. Stenstrup. 1-490.